

КАТЕГОРИЗАЦІЯ І НОМІНАЦІЯ НЕЧІТКИХ СУТНОСТЕЙ ТА ЇХ ОЗНАК

ЛЕВИЦЬКИЙ А. Е.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті запропоновано підхід до категоризації та номінації невідомих сутностей, які мають нечіткі ознаки. Основну увагу приділено розкриттю особливостей когнітивної операції порівняння як механізму категоризації таких сутностей. Обґрунтовано необхідність вторинної категоризації як важливої частини виявлення ознак невідомої сутності, що дозволяє людині максимально адекватно вербалізувати результати пізнання світу. Розглянуто базові стратегії номінації нечітких сутностей.

Ключові слова: первинна категоризація, вторинна категоризація, когнітивна операція порівняння, стратегії номінації.

В статье предлагается подход к категоризации и номинации неизвестных ранее сущностей, которые имеют нечёткие признаки. Основное внимание уделяется раскрытию особенностей когнитивной операции сравнения как механизма категоризации таких сущностей. Обоснована необходимость вторичной категоризации как важной части выявления признаков неизвестных ранее сущностей, что позволяет человеку максимально адекватно вербализовать результаты познания им мира. Рассматриваются базовые стратегии номинации нечётких сущностей.

Ключевые слова: первичная категоризация, вторичная категоризация, когнитивная операция сравнения, стратегии номинации.

This article offers a new approach towards categorizing and naming unknown entities possessing indistinct qualities. The main part has been drawn to singling out specifics of comparison as a cognitive procedure and categorizing mechanism of such entities. The necessity of secondary categorization as an important part of the unknown entities' qualities has been highlighted. The existence of this phenomenon allows a human being an adequate verbalization of cognizing the world. The basic designation strategies of indistinct entities have been analysed.

Key words: basic categorization, secondary categorization, cognitive procedure of categorization, designation strategies.

У процесі життєдіяльності людина постійно стикається з новими сутностями, що викликає необхідність їх пізнання шляхом категоризації. Індивіду необхідно знати, як і наскільки певна сутність відповідає його вимогам, і як / коли він може її використовувати у процесі ефективного моделювання своєї поведінки у відтвореній ним картині світу. Операція категоризації є однією з ментальних здібностей людини [15; 17; 36], що безпосередньо пов'язана з виявленням базових властивостей певних сутностей [2; 20; 33] у процесі обробки та інтерпретації наявних і отриманих знань, а отже, їх оцінки відповідно до цілей, завдань, бажань, прагнень та умов, за яких індивід діє [14, с. 4–13]. Перебуваючи в матеріальному світі, люди автоматично категоризують істоти / неістоти та їхні властивості, об'єднуючи сутності, що розглядають, у природні класи на підставі аналізу обробленої інформації. Саме тому можна говорити про категоризацію не стільки самих сутностей, скільки наших знань про них [40, р. 33].

Мета статті – проаналізувати процеси категоризації та номінації нечітких сутностей та їх ознак, обґрунтувати необхідність вторинної категоризації, виокремити базові стратегії номінації нечітких сутностей.

Процес категоризації можна уявити як “сегментацію та комбінацію” [24] знань, якими володіє індивід. У такий спосіб відбувається об'єднання ментальних репрезентацій сутностей, що пізнаються, у групи (тобто категорії, під якими розуміють ряд еквівалентних об'єктів

[36, р. 30)]. Ці об'єднання мають відкритий характер, що дає змогу зараховувати до їх складу нові сутності [29], які мають функціональну, змістову, формальну або навіть ситуативну [22] подібність. Вона може ґрунтуватися на знаннях індивіда про онтологію світу та емпіричний досвід його освоєння [3], на почуттях і емоціях, що виникають у людини під час категоризації [40] наявності причинно-наслідкового зв'язку [33] з прототипом, який найповніше відбиває властивості відповідного об'єднання і є його характерним представником з позицій соціуму [36] в аспекті стереотипізації процесу сприйняття. Під прототипом розуміють еталонний репрезентант, еталонний варіант певного інваріанта серед решти його представників (варіантів) [6, с. 265]. Найбільш суттєвими ознаками для визначення прототипу є такі: 1) специфічність, тобто концентрація специфічних ознак об'єкта; 2) здатність до впливу на похідні варіанти; 3) високий ступінь регулярності функціонування [7, с. 18]. Завдяки їх наявності індивіди мають змогу найкраще відтворити структуру реального [42] або можливого світу, встановити своє місце в ньому. Процес категоризації базується на когнітивній операції порівняння, що дозволяє зіставити нову сутність із наявною у свідомості індивіда сукупністю прототипів. При цьому, якою унікальною не здавалася б ця сутність, “механізм буття ... орієнтується на поняття, що універсалізує” [15, с. 149], оскільки з фокусу уваги виводяться несуттєві властивості та якості [13].

Використання когнітивної операції порівняння передбачає, що певні сутності сприймаються індивідом як елементи одного класу. Саме порівняльна оцінка сприяє більш повному і послідовному вивченню особливостей розглянутих сутностей. Отже, предмет оцінки є суб'єктивно детермінованим. Зумовлені соціальною та етнокультурною практикою потреби та інтереси суб'єкта орієнтують його увагу, спонукаючи за допомогою пізнавального й оцінного процесів шукати шляхи забезпечення своєї життєдіяльності. Елементами індивідуальної свідомості є практичні знання, які складають життєвий досвід людини, а також її уяву – особливості сприйняття, моторної активності, культури та ментальної образності. Залежно від ступеня розвиненості цих якостей у поєднанні з важливістю деякої сутності, тобто активізацією всіх знань про неї у певний момент часу, індивід може значно деталізувати виокремлені категорії на основі зазначених властивостей [35]. Водночас цінність об'єкта порівняння не обов'язково усвідомлюється у процесі його сприйняття, але враховується в подальшій діяльності.

Недостатність інформації може спричинити, наприклад, труднощі категоризації предметів парфумерії (*одеколон, туалетна вода, дезодорант*) з подальшим виділенням груп одеколону за ароматом (*Шипр, Kenzo, Armani, Hugo Boss*). Проблеми, що виникають через неознайомленість членів соціуму зі співвідношенням одиниць основного (*basic*) та субординарного (*subordinate*) [34; 41] рівнів категоризації, добре відомі нам завдяки співвідношенню *Xerox* та *a copier*.

У реальних ситуаціях пізнання раніше невідомих сутностей навколишнього світу та їхніх властивостей когнітивна операція порівняння спирається на пошук схожості, тотожності та подібності [1], не завжди вирізняючись особливою точністю, але характеризуючись значною суб'єктивністю. При цьому під тотожністю розуміють те, що спостерігачеві “здається”: ТАКЕ ЩОСЬ – X є (таким як) ТАКИМ ЧИМОСЬ – Y: *an old-looking man, an innocent-looking guy*. У випадку подібності об'єкти розглядають як “одне й те саме” за своїми експліцитними якостями, наприклад, *a box-like kite, a cube-like building*, тобто ТАКЕ ЩОСЬ – X є ТАКИМ ЧИМОСЬ – Y. У разі подібності референт сприймається як такий, що “нагадує” корелят у *a god-like face*, де ТАКЕ ЩОСЬ – X є ніби ТАКИМ ЧИМОСЬ – Y [18, р. 12–14] (див. також структуру компаративного фрейму [12]).

На основі результатів когнітивної операції порівняння робимо висновок про те, що *дещо* є схожим до деякої сутності, яка є близькою або має відношення до тієї, що розглядається (*bird-likeness* – “*дещо, схоже на птаха*”, *vehicle-likeness* – “*дещо, що нагадує засіб*

пересування”). Саме це є базою для певної прототипічної категорії [43, р. 15]. Будучи нездатним до більш детальної категоризації, індивід зараховує невідому сутність до складу більш високої одиниці в ментальній ієрархії, тобто більш високого рівня абстракції (*засіб пересування, артефакт, food, animal*), або добирає одиниці дифузної семантики [8], що мають надзвичайно широке, тобто абстрактне значення (*річ, предмет, thing, affair*). Їх використання пов’язане з проблемами, що можуть виникнути не тільки на основному (basic) та субординативному (subordinate), а й на суперординативному (superordinate) рівнях категоризації. Саме на основному рівні містяться прототипи категоріальних класів, проте кожний із них дає змогу проводити сегментацію досвіду, в основу якого покладено розширення диференційних рис категорій. Для сутностей, що виділені на головному рівні, існує можливість передбачення атрибутів, ідентифікації за різними ознаками. Така когнітивна категоризація є невід’ємною частиною мовної компетенції людини, що використовується для класифікації нечітких сутностей.

Не можемо не погодитися з Дж. Лакоффом [27, р. 180], який справедливо зазначив необхідність розширення спектра об’єктів, що підлягають категоризації, та розробити способи категоріального опису нефізичних сутностей, зокрема емоцій, мови, соціальних інституцій тощо. Концептуальна структура таких об’єктів не може розглядатися як звичайне віддзеркалення природи, тому визначення їх категоріальних атрибутів дає змогу відобразити когнітивні структури, що існують у мозку людини.

Особливо проблемним видається розмежування сутностей, що належать до контрастних (ЩАСТЯ – ГОРЕ, СПОКІЙ – ТРИВОГА та їм подібних) категорій, які знаходяться на одному рівні абстракції та входять до складу єдиного узагальнювального об’єднання, яке виступає загальним прототипом і є ядром категоризації [19, р. 403–404], а також градуйованих (graded) [31, р. 218] категорій (ШВИДКІСТЬ, ІНТЕРЕС і т. д.). Наприклад, наявність узагальнювальної властивості (крил) становить основу твердження, що *лелека, курка, пінгвін і кажан* належать до категорії птахів. Однак через ступінь прояву прототипічних особливостей у перерахованих видів можна стверджувати, що *лелека – це птах; курка менш характеризується як птах; пінгвін – це менше*, а *кажан взагалі не є птахом*. Водночас *корову*, наприклад, ніяк не можна віднести до категорії птахів на підставі відсутності у неї навіть віддаленої притаманної їм властивості. Якщо ж виходити з заперечення наявності властивостей птаха у перерахованих видів, то *корова – зовсім не птах, кажан – майже зовсім не птах, а пінгвін – не зовсім птах*. Ця градація відображує складний механізм категоризації світу, який базується на порівнянні наявних знань про прототип зі знаннями, отриманими про сутність у процесі її сприйняття.

Однією з найскладніших є проблема категоризації сутностей, для яких необхідно враховувати цілу низку критеріїв. Наприклад, труднощі можуть виникнути під час визначення напою за смаковими якістьми, рецептурою приготування, складом, кольором, вмістом алкоголю (*горілка, джин, вино, бренді, пуниц, глінтвейн, пиво*) або марки пива за смаком, кольором, упаковкою (*Чернігівське, Оболонь, Очаківське, Сибірська корона, Staropramen, Holsten*), з віднесенням автомобілів до різних марок за дизайном, способом збирання, функціями (*Запорожець, Лада, Нива, Renault, BMW, Volkswagen*) і т. д.

Для категоризації явищ, процесів, станів і дій з властивостями ряду категорій необхідний більш детальний аналіз (*fine tuning*) невизначених сутностей [37, р. 47]. Наприклад, питання про віднесення напоїв *Longer, Red Bull, Burn, Coca-Cola, Живчик* або *Байкал* до алкогольних або безалкогольних може бути вирішене лише після запиту додаткової інформації, ознайомлення з їх складом, надрукованим на етикетці, або на підставі власного досвіду. Наявність так званих слабоалкогольних напоїв руйнує межі уявлень про алкоголевмісні напої. Крім того, наші знання про пиво як про алкогольний напій суперечать існуванню безалкогольного пива (наприклад, *Балтика 0*). У цьому разі, використовуючи підхід Е. Шеглофф [38, р. 469–471], можна стверджувати, що *Балтика 0* – це, по-перше, пиво, оскільки зварене за спеціальною

технологією, за якою зазвичай готується пиво, по-друге, відсутність алкоголю є лише припустимим винятком, що не торкається основної ознаки і, по-третє, цілком допустимим є його входження до категорії напоїв, пива та до безалкогольних напоїв.

У повсякденному житті, поряд з чіткими (*well-defined*), поширені й нечіткі (*ill-defined*) категорії, які не завжди можуть бути відтвореними, тобто індивідуальними чи такими, що існують лише в комбінації, або є гештальтами, більш високого рівня абстракції (наприклад, СТИЛЬ, ІНТОНАЦІЯ, ЗОВНІШНІСТЬ) [25, р. 469]. БАГАТСТВО, наприклад, може також бути віднесене до невизначених (*fuzzy*) [31, р. 217] категорій, чіткість яких залежить від соціального статусу індивіда, його індивідуально-особистісного досвіду, етнокультурної приналежності. Для таких об'єднань вдалим є термін “суб'єктивні категорії”, оскільки важливими для їх виділення є особливості сприйняття світу індивідом [10, с. 40–41; 11].

Відзначимо також труднощі, що виникають під час окреслення меж розмитих, нечітких сутностей [21; 30], які належать до зазначених категорій. Уявлення про дифузність, тобто нечіткі межі певних сутностей, варіюється залежно від контексту та індивіда. Якщо ж в основу порівняння покладено певну властивість, а не предмет, явище чи стан у цілому, то індивід може лише приблизно оцінити міру і ступінь її вияву. Отже, ця властивість розглядається як така, що стосується певної категорії з розмитими, нечіткими межами.

Механізм категоризації нечіткої сутності та її властивостей ґрунтується на асоціативному сприйнятті навколишнього світу і “працює” в напрямі пошуку прототипу, який найбільш повно відповідає ключовим параметрам властивості, що розглядається. Мовленнєво-розумові процеси відображують не тільки знання, але й фіксують поширені в суспільстві норми порівняння. Поняття норми в процесі категоризації сутностей, що пізнаються, показує здатність індивіда до здійснення когнітивної операції порівняння. Норма неминуче включає поняття ординарного рівня та відхилення від нього. Прототип як нормативний орієнтир не обов'язково усвідомлюється в процесі категоризації, проте враховується індивідом під час практичної діяльності. Розглядаючи певну сутність, ми стикаємося з видовою нормою, визначаючи спільне та відмінне; нормою пропорції для порівняння стану в просторі і співвідношень параметрів певної властивості; нормою очікування; ситуативною нормою, яка залежить від конкретних особливостей ситуації пізнання світу. Якщо ж аналізу підлягає певний ступінь вияву деякої властивості, то можна, згідно з Ю. Вороніковим [9, с. 204–205], розглядати норми інтенсивності (висока – середня – низька), достатності (надлишкова – достатня – недостатня) та повноти (повна – неповна).

Процес сприйняття, а також подальшого осмислення та інтерпретації отриманих знань значною мірою залежить від того, що є для людини *фігурою* (свідомістю), а що *фоном* (підсвідомістю) [5, с. 447], головним і другорядним профілем [28]. На це відношення спирається як логічна, так і лексична заданість розподілу уваги індивіда [16, с. 376]. У випадку ж з приблизною оцінкою нечіткої сутності або її властивості відбувається вторинне профілювання, тобто спочатку відбувається виділення однієї фігури, схожої з предметом категоризації, а потім на її основі – іншої, яка нечітко структурована в свідомості мовця і для її вербалізації в лексиконі відсутня відповідна одиниця [4, с. 56]. Відбувається лише наближення до виділеної фігури. При цьому виявляється референційна нечіткість [26, р. 124–128; 34], так звана фазифікація [43, р. 14]. Про фазифікацію можна говорити не тільки у випадку необхідності уточнення номінації деякої сутності (*It's kind of a dress; Це виглядає як куц*), але і при позначенні нечіткої, розмитої, недискретної кількості (*She lives about 10 miles from here; Зачекайте приблизно 10 хвилин*) або властивості (*The girl looks rather glamorous; Я був трохи розгубленим*).

Також може йтися про номінації, приблизність яких пов'язана з характеристикою об'єкта (*She had been some kind of fine-looking, all right* [S. Sheldon]); з об'єктом (*He's a New-Yorker enough to appreciate it* [E. McBain]) або з продуцентом висловлення (*That story just about killed me* [J. Salinger]). Отже, фазифікація є наслідком невдалої первинної категоризації і призводить

до додаткової, вторинної, за допомогою якої індивід намагається чіткіше уявити контури властивостей певної сутності, вийти з “когнітивно-номінативного глухого кута”, тобто максимально повно вербалізувати свою інтенцію.

Інакше кажучи, внаслідок невдачі первинної категоризації нечітких сутностей індивід може вдаватися до їх приблизного опису, тобто до своєрідної начебто категоризації. Це явище діє як додатковий засіб отримання знань у процесі пізнання світу. Якщо виходити з можливості різних рівнів отримання знань про дійсність [23; 39, р. 142–143; 32, р. 89–90]), йдеться про її вторинну категоризацію.

Так, наприклад, у висловленні *Just being Lucyish* [A. Christie] об'єктами порівняння виступають дії одного з персонажів (Мінні) і іншого – на ім'я Люсі, тобто Мінні поводить себе так, як зазвичай це робить Люсі. Інакше кажучи, спочатку виділяються характерні властивості поведінки Мінні в певній ситуації, які потім порівнюються з діями Люсі й оцінюються відповідно. Так відбувається своєрідне оригінальне порівняння двох сутностей – інваріантної (відомої, базової, але такої, що має розмиті характеристики) і нової, яка нагадує за деякими властивостями першу.

Вторинна категоризація демонструє значну залежність від суб'єкта оцінювання, що дає можливість використовувати її у випадках, коли індивіду необхідно уникнути категоричності судження (*French methods are a little old-fashioned by our cold standards* [G. Greene]), а можливо, і приховати справжню інформацію (*I do not know quite what happened* [N. Spain]). Зафіксовано випадки, коли йдеться також про прагнення індивіда підкреслити суб'єктивне (найчастіше відсторонене) ставлення до сутності, що розглядається (*The whole thing's not quite ingenious enough* [A. Christie]), а іноді і про бажання не обтяжувати себе проведенням детальної категоризації (*It's kinda lame but it's got some cool bands on* [G. Wilder]), заощаджуючи свою розумову (у тому числі лінгвокреативну) активність.

При цьому носії сучасної англійської мови можуть навіть вдаватися до додаткової категоризації. Наприклад, у висловленні *Almost too heavy* [W. Golding] відсутність чіткості первинної категоризації властивості предмета (*heavy*) компенсується його вторинною категоризацією (*too*), яка, проте, також не цілком відповідає дійсності. Тому мовцю необхідно додатково конкретизувати якість, що описується (*almost*).

Для номінації певних сутностей залучаються такі стратегії: використання лексичної одиниці з абстрактною семантикою (*Suddenly one of the shell-like things unfurled insectile wings* [S. Sheldon]); збереження вказівки на предмет порівняння (*Edward – you're icy cold* [A. Christie]; *My mouth was as dry as stone and I had trouble speaking* [S. Leighton]; “*It's not going to be a darned bit like the lion,” Wilson told her* [E. Hemingway]); висвітлення як інваріанта з несуттєвими, градуйованими відхиленнями (*I thought he was a skater because he dressed kinda like that* [G. Wilder]).

Фокусування на властивостях нечіткої сутності свідчить про труднощі її категоризації та вербалізації мовними засобами. Саме через їхню відсутність виникає “номінативний збій”. При цьому зазначені властивості сприймаються як нечіткі, оскільки вони відрізняються від інваріантних. Відхилення від норми можуть бути незначними (*He gets fairly good reports, but they all say he has the ability to do better if he tried* [N. Cato]) чи суттєвими як у напрямі більшого вияву ознаки щодо інваріанта (*She and Miss Marple moved in entirely different circles* [A. Christie]), так і в протилежному напрямі (*His face was grave and a trifle stern, but his smile was very sweet* [W. S. Maugham]).

Не можна недооцінювати роль вторинної категоризації і засобів її вербалізації в процесі передачі інформації. Елімінація їх з висловлення сигналізує про успішність первинної категоризації, призводячи, зрештою, до спотворення інформації, що передається. Порівняймо: *I'm nearly thirteen* [N. Cato] та *I'm thirteen*.

Отже, у людини, яка стикається з новою, невідомою їй раніше сутністю і намагається пізнати її, виникають проблеми категоризації і номінації, тоді можливою є вторинна категоризація, що забезпечує вихід з “когнітивно-номінативного глухого кута”.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арутюнова Н. Д. Типы языковых значений (оценка, событие, факт) / Нина Давидовна Арутюнова. – М. : Наука, 1988. – 341 с.
2. Барсук Л. В. Категоризация как психолингвистическая модель установления референции / Л. В. Барсук // Психолингвистические проблемы функционирования слова в лексиконе человека. – Тверь : Изд-во ТГУ, 1999. – С. 21–55.
3. Болдырев Н. Н. Инварианты и прототипы в системной и функциональной категоризации английского глагола / Н. Н. Болдырев // Проблемы функциональной грамматики. Семантика инвариативности / вариативность. – СПб. : Наука, 2003. – С. 54–74.
4. Болдырев Н. Н., Дубовицкая Е. Ю. Когнитивный механизм формирования смысла “приблизительность” (на материале современного английского языка) / Н. Н. Болдырев, Е. Ю. Дубовицкая // Вопросы когнитивной лингвистики. – 2006. – № 1 (007). – С. 55–60.
5. Большая Советская Энциклопедия. – М. : Сов. энциклопедия, 1974. – Т. 6.
6. Бондарко А. В. Теория значения в системе функциональной грамматики : На материале русского языка / Александр Владимирович Бондарко. – М. : Языки славянской культуры, 2002. – 736 с.
7. Бондарко А. В. Инварианты и прототипы в системе функциональной грамматики / А. В. Бондарко // Проблемы функциональной грамматики. Семантика инвариативности / вариативность. – СПб. : Наука, 2003. – С. 5–36.
8. Василюк И. Н. Слова и фразеологизмы диффузной семантики в современном английском языке : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / И. Н. Василюк. – К., 1990. – 20 с.
9. Воротников Ю. Л. Имплицитная мера признака в русском языке / Ю. Л. Воротников // Проблемы функциональной грамматики. Семантическая инвариантность / вариативность. – СПб. : Наука, 2003. – С. 190–205.
10. Григорьев А. А. Репрезентация лексических категорий в сознании носителя языка / Андрей Александрович Григорьев. – М. : Изд-во ИЯ РАН, 2004. – 180 с.
11. Гуреев В. А. Проблема субъективности в когнитивной лингвистике / В. А. Гуреев // Известия РАН. Серия литературы и языка. – 2005. – Т. 64. – №1. – С. 3–9.
12. Жаботинская С. А. Ономазиологические модели в свете современных школ когнитивной лингвистики / С. А. Жаботинская // С любовью к языку. – М. – Воронеж : Изд-во ИЯ РАН 2002. – С. 115–123.
13. Ирисханова О. К. Концептуальный анализ и процессы дефокусирования / О. К. Ирисханова // Концептуальный анализ языка : современные направления исследования. – Калуга : ИП Кошелев А. Б., 2007. – С. 69–80.
14. Кубрякова Е. С. Образы мира в сознании человека и словообразовательные категории как их составляющие / Е. С. Кубрякова // Известия РАН. Сер. литературы и языка. – 2006. – Т. 65. – № 2. – С. 3–13.
15. Лиепинь Э. К. Категориальные ориентации познания / Эдуард Карлович Лиепинь. – Рига : Зинатне, 1986. – 210 с.
16. Рахилина Е. В. Основные идеи когнитивной семантики / Е. В. Рахилина // Фундаментальные направления современной американской лингвистики. – М. : Изд-во МГУ, 1997. – С. 370–389.

17. Степанов Ю. С. Номинация, семантика, семиология / Ю. С. Степанов // Языковая номинация. Общие вопросы. – М. : Наука, 1977. – С. 318–348.
18. Толчеева Т. С. Функционально–семантические особенности сложных образований с элементами -looking, -like (на материале современной английской и американской художественной прозы) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.04 “Германские языки” / Т. С. Толчеева. – К., 2003. – 20 с.
19. Ameel E., Storms G. From Prototypes to Caricatures: Geometrical Models for Concept Typicality / E. Ameel, G. Storms // Journal of Memory and Language. – 2006. – V. 55. – № 3. – P. 402–421.
20. Barsalou L. W., Huttenlocher J., Lamberts K. Basing Categorization on Individuals and Events / L. W. Barsalou, J. Huttenlocher, K. Lamberts // Cognitive Psychology. – 1998. – V. 36. – № 3. – P. 203–272.
21. Channel J. Vague Language / Joanna Channel. – Oxford : Oxford University Press, 1994. – 226 p.
22. Colcombe S. J., Wyer R. S., Jr. The Role of Prototypes in the Mental Representation of Temporally Related Events / S. J. Colcombe, R. S., Jr. Wyer // Cognitive Psychology. – 2002. – V. 44. – № 1. – P. 67–103.
23. Costa A., Mahon B., Savova V., Caramazza A. Levels of Categorization Effect / A. Costa, B. Mahon, V. Savova, A. Caramazza // Language & Cognitive Processes. – 2003. – V. 18. – № 2. – P. 205–233.
24. Gershkoff–Stowe L., Goldin–Medow S. Is There a Natural Order for Exploring Semantic Relations / L. Gershkoff–Stowe, S. Goldin–Medow // Cognitive Psychology. – 2002. – V. 5. – № 3. – P. 375–412.
25. Homa D., Smith C., Macak C., Johovich J., Osorio D. Recognition of Facial Prototypes : The Importance of Categorical Structure and Degree of Leaning / D. Homa, C. Smith, C. Macak, J. Johovich, D. Osorio // Journal of Memory and Language. – 2001. – V. 44. – № 2. – P. 443–474.
26. Kempson R. Semantic Theory / Rachel Kempson. – Cambridge : Cambridge University Press, 1977. – 216 p.
27. Lakoff G. Women, Fire and Dangerous Things : What Categories Reveal About the Mind / George Lakoff. – Chicago : The University of Chicago Press, 1987. – 614 p.
28. Langacker R. W. Concept, Image and Symbol: The cognitive basis of grammar / Ronald Langacker. – B. : Mouton de Gruyter, 1990. – 395 p.
29. Medin D. L., Heit E. Categorization / D. L. Medin, E. Heit // Cognitive Science. – San Diego : Academic, 1999. – P. 99–144.
30. Morreau M. What Vague Objects Are Like / M. Morreau // Journal of Philosophy. – 2002. – V. XCIX. – № 7. – P. 333–361.
31. O’Grady W. Semantics : The Study of Meaning / W. O’Grady // Contemporary Linguistics. An introduction. – N. Y. : St. Martin’s Press, 1993. – P. 217–254.
32. Overstreet M., Yule G. Locally Contingent in Discourse / M. Overstreet, G. Yule // Discourse Processes. – 1997. – V. 23. – № 1. – P. 83 – 97.
33. Rehder B. Categorization as Causal Reasoning / B. Rehder // Cognitive Science. – 2003. – V. 27. – № 5. – P. 709–748.
34. Riley J. A. Mental representations : Reference and Definiteness / J. A. Riley // Journal of Pragmatics. – 2007. – V. 39. – № 5. – P. 831–871.
35. Rosch E., Mervis C. B., Gray W. D., Johnson D. M., Boyes–Braem P. Basic Objects In Natural Categories / E. Rosch, C. B. Mervis, W. D. Gray, D. M. Johnson, P. Boyes–Braem // Cognitive Psychology. – № 8. – 1976. – P. 382–439.
36. Rosch E. Principles of Categorization / E. Rosch // Cognition & Categorization. – Hillsdale : L. Erlbaum Associates, 1978. – P. 27–48.
37. Rumelhart D. E., Norman D. A. Accretion, Tuning, and Restructuring / D. E. Rumelhart, D. A. Norman // Semantic Factors in Cognition. – Hillsdale : L. Erlbaum Associates, 1978. – P. 37–54.

38. Schegloff E. A. A Tutorial on Membership Categorization / E. Schegloff // Journal of Pragmatics. – 2007. – V. 39. – № 3. – P. 462–482.
39. Smith E. E., Balzano G. J., Walker J. Nominal, Perceptual, and Semantic Codes in Picture Categorization / E. E. Smith, G. J. Balzano, J. Walker // Semantic Factors in Cognition. – Hillsdale : L. Erlbaum Associates, 1978. – P. 137–168.
40. Sobel C. P. The Cognitive Sciences : An Interdisciplinary Approach / C. P. Sobel. – L. : Mayfield Publishing Co., 2001. – 327 p.
41. Taylor J. Linguistic Categorization : Prototypes in Linguistic Theory / John Taylor. – Oxford : Oxford University Press, 2003. – 308 p.
42. Zelinsky–Wibbelt C. Discourse and Continuity of Reference. Representing Mental Categorization / Cornelia Zelinsky–Wibbelt. – N. Y. : Mouton de Gruyter, 2000. – 354 p.
43. Zhang Q. Fuzziness – vagueness – generality – ambiguity / Q. Zhang // Journal of Pragmatics. – 1998. – V. 29. – № 1. – P. 13–31.

*Дата надходження до редакції
16.05.2011*